

Bouře

Anglický název: *The Tempest* (název neoznačuje jen bouři jako klimatický jev, ale také var v alchymickém alembiku, jehož prostřednictvím se zušlechťovaly kovy)

Stručná charakteristika: *The Tempest* (Bouře) je poslední velkou hrou Williama Shakespeara a lze ji pokládat za hru bilanční, za shakespearovskou divadelní „summu“, v níž se znovu objevují témata a motivy, které Shakespeara zajímaly po celý život. Vztah otce a dcery, pro *Bouři* klíčový, nemůže nepřipomenout *Krále Leara* a *Othella*. Prosperův vladařský osud je příběhem zrady, který dominoval *Hamletovi*, *Macbethovi* a *Juliu Caesarovi*. Bratrská nenávisť Antonia a Prospera má svou obdobu například ve hrách *Jak se vám líbí*, *Richard III.*, *Hamlet a Král Lear*, Stefano a Trinkulo uzavírají dlouhou řadu shakespearovských šašků a tak dále. Jestliže *Bouře* nejvíc připomíná *Sen noci svatojánské*, tak nejen proto, že Ariel má podobnou divadelní funkci jako Puk, že lidský svět se v obou hrách prolíná se světem nadpřirozeným a že obě hry sdílejí umocněný prvek rituálnosti. Spojuje je především bytostně shakespearovské téma iluze a skutečnosti, zdání a bytí a zároveň téma věčných proměn v čase. Prosperovy knihy, univerzální text skrytý v textu Shakespeareovy hry, obsahují nejen skryté taje tohoto světa, ale v obrazném smyslu také všechny předchozí Shakespeareovy hry. A jestliže se Prospero v závěru hry zříká svých knih a s nimi i své moci, nemůže tento akt nepřipomenout konec Shakespeareovy tvůrčí dráhy a jeho odchod z Londýna do Stratfordu.

Datace vzniku: 1611

Texty: první folio 1623

Prameny: Sylvester Jourdain, *The Discovery of the Bermudas* (1610, Objevení Bermud); dokument rady osady Virginie nazvaný *True Declaration of the state of the Colonie in Virginia* (1610, Skutečný stav osady Virginie); dopis napsaný Williamem Stracheyem a známý pod názvem *True Reportory of the Wrack* (Pravdivá zpráva o ztroskotání). Dopis má datum 15. července 1610 a zřejmě koloval v mnoha opisech, ale uveřejněn byl poprvé až v roce 1625 v knize *Purchas His Pilgrimes* (Purchasova putování).

Místo děje: ostrov ve Středozezemním moři (mezi Neapolí a Tunisem)

Řeč: próza 20 %, verš 80 % (z toho rýmovaný verš 4 %)

První představení: 1. listopad 1611 ve Whitehallu. Hra se rovněž hrála na svatebních oslavách princezny Alžběty a kurfiřta falckého roku 1613.

Edice a překlad: Při překladu Shakespeareovy *Bouře* bylo použito několika kritických vydání, především edice The Arden Shakespeare (KERMODE 1988), The Oxford Shakespeare (ORGEL 1994), The Norton Shakespeare (GREENBLATT 1997). Přihlédnuto bylo i k prvnímu foliovému vydání hry z roku 1623 (HINMAN 1968). Překlad vznikl v letech 1999–2000 a knižně vyšel poprvé v Evropském literárním klubu (ELK a Euromedia Group – Knižní klub) v roce 2001. V roce 2007 vyšel s drobnými úpravami v nakladatelství Atlantis. V tomto vydání doznal překlad dílčích změn, které vyplynuly částečně z divadelních zkušeností získaných při zkouškách a reprízách jednotlivých představení.

OSOBY

ALONSO neapolský král
SEBASTIAN jeho bratr
PROSPERO právoplatný vévoda milánský
ANTONIO jeho bratr, usurpátor milánského vévodství
FERDINAND syn neapolského krále
GONZALO poctivý starý státní rada
KALIBAN znetvořený divoch a otrok
TRINKULO šašek
STEFANO sklep mistr a opilec
KAPITÁN
LOŽMISTR
NÁMOŘNÍCI
MIRANDA Prosperova dcera
ARIEL vzdušný duch
ADRIAN a FRANCISCO páni
IRIS
CERES
JUNO
VÍLY
ŽENCI

I. 1.

*Je slyšet burácení hromů a blesků.
Vystoupí Kapitán a Loďmistr.*

KAPITÁN Loďmistře!

LOĎMISTR Zde, kapitáne! Co je?

KAPITÁN To je dost! Chlapi musej zabrat, jinak narazíme na mělčinu. Koukej je prohnat, honem, honem!

Odejde.

Vystoupí Námořníci.

5 LOĎMISTR Do toho, mládenci! Opřete se do toho! Horní plachtu stáhnout! Pohyb, pohyb! Dělejte, co píská kapitán! – Duj si, duj, a třeba rovnou pukni! Jenom když zůstanem na širém moři!

*Vystoupí Alonso, Sebastian, Antonio,
Ferdinand, Gonzalo a další.*

ALONSO Drž se, loďmistře. Kde je kapitán? – Ukažte, že jste chlapi!

LOĎMISTR Zůstaňte dole, prosím vás.

ANTONIO Kde je kapitán?

LOĎMISTR Vy ho neslyšíte? Jen se tu pletete. Zalezte do kajut. Tady jenom pomáháte bouři.

15 GONZALO Uklidni se, příteli.

LOĎMISTR Až se uklidní to moře. – Dolů, povídám! Tyhle vlny nadmuly se tak, že klidně seřvou samotného krále! Do kajut, a basta! Přestaňte otravovat!

GONZALO Pamatuj, koho máš na palubě, příteli.

20 LOĎMISTR Nikoho, koho bych měl radši než sám sebe. Jste králův poradce, ne? Tak poradte těm žvlům, ať si daj pokoj, a dojednejte mír. Třeba vás poslechnou a my se přestanem mordovat tady s těma lanama. Máte autoritu, ne? Tak ji koukejte předvést. A kdyby se vám to náhodou nepovedlo, jděte do kajuty, poděkujte nebi, že jste byl tak dlouho naživu, a připravte se na svou poslední hodinu, protože ta může nadejít, než se nadějete. – Do toho, mládenci! – A vy se klidte, povídám.

Odejde.

30 GONZALO Ten chlap mi zved náladu. Nevypadá, že by se měl utopit, protože mu z očí kouká šibeni-

Stůj si na svém, dobrý Osude, a dej, ať visí. Z jeho oprátky učiň naše kotevní lano, neboť naše vlastní nám teď není k ničemu. Jestli se nezrodil pro šibeni-

35

Odejdou.

Vystoupí Loďmistr.

LOĎMISTR Stáhnout horní stožár! Honem! Níž, níž! Hlavní plachtu natočte k větru. *(Křik v podpalubí)* Čert vzal tohle vytí. Přeřvaly by nás i tyhle živly.

Vystoupí Sebastian, Antonio a Gonzalo.

Vy jste tu zas? Co sem lezete? Máme toho nechat a utopit se? Toužíte jít ke dnu?

40

SEBASTIAN Že tě huba nebolí, ty ůrvanej, sprostěj, nekřesťanskěj pse!

LOĎMISTR Tak to zkuste sami!

ANTONIO Budeš viset, pse, to si piš! Na mě si žádněj zkurvysyn svou drzou hubu otvírat nebude! Ani když je podělanej strachy, že se utopí!

45

GONZALO Ten se neutopí, dejte na mě! I kdyby tahle loď byla chatrná jak ořechová skořápka a nabírala jak prošoupaná děvka, tenhle se neutopí!

LOĎMISTR Lavírovat, lavírovat! Obě plachty proti větru! Stočte ji zpátky na moře! Točíme, točíme!

50

Vystoupí promáčení Námořníci.

NÁMOŘNÍCI Je s náma konec! Modleme se, modleme se! Je s náma konec!

Odejdou.

LOĎMISTR Jde do tuhýho tak, že nejspíš ztuhnem.

GONZALO Král s princem se už modlí. Pojdme k nim. Čeká nás stejná smrt.

55

SEBASTIAN Já puknu vzteky.

ANTONIO Pár ochlastů nás připravilo o život.

Teď si dej loka, lumpe otlemeenj!

Vyzunkni třeba deset přílivů!

Odejde Loďmistr.

GONZALO A přece bude viset! I když moře teď přísahá, že ne, a nenasytně rozvívá jícen.

60

*Uvnitř lodi je slyšet zoufalý křik: „Smilování! Smilování!“ –
„Loď se láme vejpůl!“ – „Sbohem, ženo, sbohem, děti!“ –
„Sbohem, bratře!“ – „Máme trhlinu! Loď puká!“*

ANTONIO Ke králi! Půjdem všichni ke dnu s ním!

SEBASTIAN Ke králi! Půjdem se s ním rozloučit!

Odejde s Antoniem.

65 GONZALO Tisíc hektarů mořské pláně dám za jedinou suchou hroudu zarostlou třeba plevem a býlím. Děj se vůle Páně! Ale radši smrt na sucho, to se musí nechat!

Odejde.

I. 2.

Vystoupí Prospero a Miranda.

MIRANDA Jestli svou magií jste rozbouřil ty vzduté vlny, otče, zas je ztište. Nebe dští shůry rozžhavenou smůlu, moře zas nebi rovnou do tváře
5 šplíchá svůj vztek a hasí sirnou spoušť. Jak trpěla jsem s těmi trpícími! Tak krásná loď – tak krásní lidé v ní – a takhle ztroskotá! Až do srdce mě bodal jejich křik – jsou po smrti,
10 ti ubožáci! Kdybych byla bůh a vládla živlům, radši celé moře bych pohroužila v zem, než aby ono pozřelo tuhle loď i s nákladem všech živých duší.

PROSPERO Jen se uklidni, neměj strach. Vyříd' svému slitovnému srdci, že do jednoho živi jsou a zdraví.

MIRANDA Hrozný den!

PROSPERO Jsou naživu. Všechno, co dělám, dělám kvůli tobě, ty moje milá holčičko, má dcero.
20 Ty ani netušíš, kdo jsi, a nevíš, kdo že jsem já, tvůj otec Prospero, nuzný pán jedné nuzné chýše.

MIRANDA Nikdy mi nepřišlo, že měla bych znát víc.

PROSPERO Nadešel čas a musíš slyšet víc.
25 Pomoz mi z toho magického pláště.

Tady lež, kouzelná má moci, tak.

Otři si slzy, upokoj se už.

Ten hrůzný výjev, co tě krutě řal až do hloubi tvé soucítící duše, jsem bezpečně měl pořád ve své moci
30 a zařídil vše tak, že na hlavě nikoho z těch, co slyšela jsi křičet, když loď šla ke dnu, nebyl zkřiven vlas. Posad' se ke mně, musíš vědět víc.

MIRANDA Už víckrát jste mi začal vyprávět, kdo jsem, pak jste se ale zarazil a na mé marné otázky jen bručel:
35 „Ne, ještě ne.“

PROSPERO Teď nadešla ta chvíle a nabádá tě uši nastražit a dávat pozor: pamatuješ si, co bylo předtím, než jsme přišli sem? Nejspíš ne, vždyť ti byly jen tři roky.

MIRANDA Přesto se pamatuju, otče.

PROSPERO Na co? Na jiný příbytek či jiné lidi? Co uvízlo ti v paměti? Tak mluv.
45

MIRANDA Ta vzpomínka se skoro ztrácí v dálce a připadá mi spíš jen jako sen – Nestaraly se o mě kdysi chůvy – tak čtyři nebo pět?

PROSPERO Víc, Mirando. Jak zvláštní, že si pamatuješ tohle. Co ještě vidíš v temných propastech a zasutinách času? Budeš asi vědět, jak přišli jsme až sem, když víš, co bylo dřív.

MIRANDA To nevím.

PROSPERO Dvanáct let je tomu, Mirando, už dvanáct let: tvůj otec vládl tehdy v Milánu a byl to mocný kníže –

MIRANDA Vy snad nejste můj otec, pane?

PROSPERO Tvoje matka byla vzor ženských ctností a vždy tvrdila, že mojí dcerou jsi. Já býval kníže a ty, má dědička – a jediná –, jsi tudíž knížecího rodu.
60

MIRANDA Bože, co přivedlo nás sem? Lest, podlá zrada, anebo štěstí?

PROSPERO Obojí, mé dítě.
 65 Zrada a lest nás hnaly z domova,
 štěstí nám zase pomohlo až sem.
 MIRANDA Srdce mi krvácí, když pomyslím,
 co starostí jste se mnou musel mít.
 A nepamatuju si z toho nic.
 Mluvte dál, prosím pěkně.

70 PROSPERO Antonio,
 můj bratr a tvůj strýc – můj bratr, slyšíš,
 a tak mě zradil! Mě! A přitom já –
 já ho měl rád, jak nikoho – krom tebe –
 a světil jsem mu do správy svůj stát –
 75 nejlepší tehdy ze všech signorií –
 a Prospero byl první mezi vládci,
 vážený, ctěný, zběhlý ve vědách
 jak nikdo – upnul jsem se na studium,
 veškerou vládu světil bratrovi
 80 a tajným vědám propadl jsem tak,
 že stát i úřad připadal mi cizí.
 Tvůj zrádný strýc – tak posloucháš mě vůbec? –
 MIRANDA Poslouchám, pane, napjatě.
 PROSPERO – hned věděl,
 koho si předcházet a koho ne,
 85 povýšil toho, tomu zatnul tipec,
 až moje lidi předčlal si na své,
 a kdo se nedal, toho vyměnil,
 a vždycky podle jediného klíče:
 aby mu všichni hráli do noty
 90 a potom tančili, jak píská on –
 jak břečťan ovinul se kolem mne
 a vysával pak ze mě všechnu mízu –
 ale ty neposloucháš!

MIRANDA Poslouchám,
 já poslouchám!

PROSPERO Tak dávej pozor, prosím:
 95 když já se zřekl světských starostí,
 v ústraní žil a tříbil ducha věcmi,
 které svou nedostupností a cenou
 přesahovaly obyčejný rozum,
 v mém bratrovi se probudilo zlo:
 100 syn bývá často opak svého otce
 a důvěra zas často plodí zradu.
 Protože já mu věřil bezmezně,
 neznala mezí ani jeho zrada.
 Bral moje důchody a všechno další,
 105 co poskytnout mu mohla moje moc –
 cítil se zkrátka jako velký pán.

Hned začal trpět ztrátou paměti
 a úspěšně si začal nalhávat,
 že vévodou je on, a přisvojil
 si výsady i vnější znaky moci,
 110 kterou měl přece jenom v zastoupení.
 Ta ctižádost v něm rostla – slyšíš mě?
 MIRANDA Váš příběh, pane, slyšel by i hluchý.
 PROSPERO A aby zastřel rozdíl mezi tím,
 115 kým vskutku je, a rolí, kterou hraje,
 zatoužil prudce po skutečné moci.
 Mé vévodství měla být knihovna –
 podle něj jinde nemohl jsem vládnout –,
 tak prahl po moci, že spřáhl se
 120 i s neapolským králem, slíbil mu
 poplatky, složil hold, svou korunku
 podřídil jeho koruně a vydal
 vévodství, dosud nepokořené,
 do potupného jařma.

MIRANDA Panebože!

PROSPERO Slyš jeho podmínky a co z nich vzešlo
 125 a pak mi řekneš, zda je to můj bratr.

MIRANDA Zpochybnit čest mé babičky je hřích:
 i z nejlepšího lůna občas vzejde
 špatný syn.

PROSPERO Teď ty jeho podmínky:
 130 král neapolský byl můj nepřítel –
 a zapřísáhlý –, vyslechl, co bratr
 nabídl: aby za smluvený hold
 a poplatky, už nevím přesně jaké,
 násilím vyštval mě a moje blízké
 135 z vévodství s tím, že vlády v Miláně,
 se všemi poctami, se ujme bratr.
 Král ihned shromáždil své zrádné vojsko,
 v osudnou, předem dohodnutou noc
 je bratr vpustil do milánských bran
 140 a v mrtvém tichu noci odvěkli
 pak jejich zaprodanci mne i tebe –
 tys hrůzou křičela.

MIRANDA A vykřiknu
 teď zas, i když se nepamatuji,
 jak křičela jsem tenkrát – vaše slova
 mi ženou slzy do očí.

PROSPERO Teď řeknu,
 145 co nás teď čeká – bez toho by to
 mé povídání postrádalo smysl.

MIRANDA Proč nás hned nezabili?

PROSPERO Ptáš se správně,

ta otázka se přímo vnucuje.
 150 Lidé mne totiž příliš milovali.
 Své hnusné cíle chtěli lakovat
 spíš narůžovo než je trísnit krví.
 Zkrátka a dobře: vyvezli nás v člunu
 na moře, tam nás čekal shnilý vrak
 155 bez plachet, bez lan, stožárů či ráhen –
 i krysy z něj už dávno utekly –
 a tam nás vysadili. Na nás žal
 a křik nám moře řvalo v ústrety,
 a když nám vítr vracel naše vzdechy,
 160 jen mučil nás tou uvzdychanou něhou.
 MIRANDA Jak jsem vám musela být na obtíž!
 PROSPERO Bylas můj anděl strážný, co mě spasil!
 V každém tvém úsměvu se smálo nebe
 a dávalo mi odvalu žít dál,
 165 když už jsem nemoh unést ten svůj úděl
 a slzami jsem skrápěl mořskou sláň.
 MIRANDA Jak dorazili jsme sem na pobřeží?
 PROSPERO Jídlo jsme měli, čerstvou vodu také,
 dal nám je neapolský šlechtic jménem
 170 Gonzalo, který celé akci velel,
 z křesťanské lásky přidal spoustu šatů,
 nákladná roucha, lněné plátno, látky
 a další potřeby, co přišly nám
 pak velmi vhod – a jeho laskavost
 175 šla dál: jak dozvěděl se o mé lásce
 ke knihám, hned z mojí vlastní knihovny
 dal přinést svazky, které jsou mi dražší
 než celé vévodství.
 MIRANDA Kéž bych ho někdy
 spatřila!
 PROSPERO
 Já teď povstanu. Ty seď
 180 a poslouvej. Až tady na ostrově
 skončila naše strastiplná pouť
 a tady já, tvůj učitel, ti dal
 vzdělání, o němž jiným princeznám,
 co v marnivostech utrácejí čas
 185 a nemají tak dobré učitele,
 se může jenom zdát.
 MIRANDA Ať splatí vám to
 nebe, můj pane. Ale řekněte mi –
 ta otázka mne pořád trápí –, proč
 jste rozpoutal tu bouři?
 190 PROSPERO Protože
 podivnou náhodou mi přálo štěstí,

jindy tak vrtkavé, a zahnalo
 mé nepřátele až sem k našim břehům.
 Vyčet jsem z planet, že má šťastná hvězda
 se blíží zenitu, a zmeškám-li
 její vliv, opustí mne navěky.
 A dál se neptej – sladká únava
 ti klíží oči – poddej se jí – vím,
 že nemáš na vybranou.

(Miranda usne)

Pojď sem, pojď,
 můj sluho. Už jsem připraven, tak pojď,
 můj Arieli.

Vystoupí Ariel.

ARIEL Buď zdrav, veliký můj pane, buď zdrav!
 Tvé každé přání ihned vyplním.
 Chceš, abych létal, plaval, do ohně
 skočil či osedlal si nebeské
 205 beránky? Ariel a všechny jeho
 schopnosti jsou ti k službám.

PROSPERO Vyvedls
 tu bouři, přesně jak jsem kázal, duchu?

ARIEL Do slova a do písmene.

Udeřil jsem na tu loď jak blesk.

Na zádi, na přídi i v podpalubí

šířil děs, v ráhnoví a lanoví

i na stožárech tančil jako plamen,

co rozskočí se a hned zase spojí.

Hromy a blesky boha Jupitera

se na tak velkolepou podívanou

nezmůžou. Burácivý rachot hromu

tak dorážel na boha Neptuna,

že roztřásl se jeho mocné vlny

i jeho obávaný trojzubec.

PROSPERO

Můj skvělý duchu! Byl tam někdo silný

a neochvějný tak, že zachoval

si v téhle vřavě rozum?

ARIEL

Vyváděli

jak šílenci a kromě námořníků

se všichni vrhli do zpěněných vod.

Loď díky mně už byla v jednom ohni.

Královův syn Ferdinand vyskočil první,

vlasy měl hrůzou zježené jak rákos

a řval jak šílenec: „Peklo je prázdné!

Ďáblové jsou tu!“

230 PROSPERO To umíš jen ty.
Stalo se to u břehu?

ARIEL Jak jste řek.

PROSPERO Vyvázli všichni?

ARIEL Všichni do jednoho.
Šaty, co nadnášely je, jen září –
jsou čistější než dřív. A jak jsi kázal,
235 rozptýlil jsem je všechny po ostrově.
Králova syna umístil jsem zvláště:
v odlehlem koutku ostrova teď vzdychá,
až z toho je průvan a v zármutku
se choulí – takhle.

PROSPERO A co námořníci
240 a zbytek flotily? Jak naložil
jsi s nimi?

ARIEL Králův koráb klidně kotví
v hluboké zátocě, kde jsi mi jednou
přikázal přinést o půlnoci rosu
až z rozbouřených Bermud. Námořníky
245 jsem poskládal pak pěkně v podpalubí,
kde přemožení únavou i kouzlem
spí jako zabítí. Ostatní lodě
jsem rozptýlil po Středozezemním moři.
Teď se však všechny daly dohromady
250 a smutně míří k Neapoli.
Myslí, že králův koráb ztroskotal
a král že zahynul.

PROSPERO Tos proved přesně,
Arieli. Však další práce čeká.
Kolik je hodin?

ARIEL Poledne už bylo.

255 PROSPERO Jsou nejmíň dvě. Moc času nezbyvá –
do šesti toho musíme dost stihnout.

ARIEL Zas další práce? Galeje jsou to.
Musím ti připomenout, cos mi slíbil,
však skutek utek.

PROSPERO Pán chce odmlouvat?
Tak co si přeješ, mluv.

260 ARIEL Svou svobodu.

PROSPERO Než vyprší tvůj čas? Tak to pusť z hlavy.

ARIEL Já prokázal ti samé dobré služby,
nikdy jsem nelhal, nic jsem nezkazil
a sloužil bez reptání. Slíbil mi,
vzpomínáš, o rok zkrátit lhůtu.

265 PROSPERO Zapomněls
na muka, kterých jsem tě zbavil?

ARIEL Ne.

PROSPERO Přijde ti zatěžko se brodit v bahně
podmořských hlubin,
ve větru létat mrazivém jak břit
či kutat v žilách země, když je zmrzlá
270 na kost?

ARIEL Ne, můj pane.

PROSPERO Lžeš, mizero!
Sykorax ti už z hlavy vypadla,
ta hnusná čarodějnice, co věk
a závist ohnuly ji do obruče?

ARIEL Ne, pane.

PROSPERO Kde se narodila, mluv!

ARIEL V Alžíru, pane. 275

PROSPERO Vidíš, že to jde!
Vždy jednou měsíčně ti musím trochu
osvěžit paměť. Sykorax, tu bábu
prašivou, vypověděli z Alžíru
za čarodějnictví a mnohá svinstva,
280 o nichž je lepší vůbec nemluvit.
Jediná věc jí zachránila život,
no nemám pravdu?

ARIEL Máte, pane.

PROSPERO Dítě
čekala, babizna, a námořníci
285 ji vysadili tady na ostrově.
A ty, můj otrok, jak se nazýváš,
tys jí měl sloužit, ale protože
jsi éterický duch a odmítals
jí dělat odpornou a hrubou práci,
v zuřivém záchvatu a s pomocí
290 svých silných poskoků tě uvěznila
v rozštíplé sosně, v jejímž sevření
jsi strašně skučel celých dvanáct let.
Během té doby zemřela a ty
jsi musel v jednom kuse úpět dál. 295
Ostrov byl tenkrát zcela liduprázdný
až na syna, co vyvrhla tu ona –
takový netvor, pihovatá zrůda,
zplozenec temnot.

ARIEL Kaliban, já vím.

PROSPERO Nic nevíš, mouro, já vím, co chci říct. 300
Kaliban mi teď slouží. A ty sám
víš nejlíp, v jakých mukách jsem tě našel.
Vlci hned vyli, když tě slyšeli,
a vzteklým medvědům tě přišlo líto –
305 byla to muka věčně zatracených
a Sykorax je zrušit nemohla.

To já svým uměním jsem rozevřel
ten kmen a vysvobodil tě.

ARIEL Děk, mistře.

PROSPERO Když ještě cekneš, naštípnu si dub,
310 sevru tě do něj, abys bolestí
řval dalších dvanáct let.

ARIEL Promiň mi, pane.
Já budu poslouchat tvé příkazy
a s pokorou je plnit.

PROSPERO Tak se snaž
a za dva dny jsi volný.

ARIEL Díky, mistře!
315 Vznešený pane, řekni, co mám dělat?

PROSPERO Proměň se v mořskou vílu. Pro všechny
krom mne a tebe budeš neviditelný.
Teď jdi a vrať se jako víla. Mazej!

Odejde Ariel.

Mirando, vzbud' se, spala jsi už dlouho!

320 MIRANDA Váš divný příběh na mě doleh tak,
že na mě přišlo spaní.

PROSPERO Setřep je.
Pojď za Kalibanem, mým otrokem,
co slušné slovo nevyпустí z úst.

MIRANDA Ničema je to. Hnusí se mi.

PROSPERO Bez něj
325 se neobejdem. Zatápí nám, dříví
nám nosí, dělá to i ono. – Hej,
otroku! Kalibane! Ozvi se, ty špíno,
kde vězíš?

KALIBAN (*Za scénou*)
Dříví máte doma dost!

PROSPERO Vylez ven, povídám. Máš další práci.
330 Vylez ven, želvo, bude to?

Vystoupí Ariel proměněný v mořskou vílu.

Líbezný zjev! Máš vkus, můj Arieli.
Něco ti pošeptám.
(*Šeptá mu*)

ARIEL Už letím, pane.
Odejde Ariel.

PROSPERO Zplozenče satana a čarodějky,
vylez ven, slyšíš, hnusný otroku!
Vystoupí Kaliban.

KALIBAN Ať na vás na oba padne zlá rosa,
335 ta nejhorší, co matka sbírala
krkavčím pérem z jedovatých bažin!
Mor na vás, shnijte zaživa!

PROSPERO Za tenhle pozdrav dostaneš dnes křeče,
340 píchání v boku zarazí ti dech,
ježci tě budou celou dlouhou noc
píchat, až budeš děravý jak plástek
a každé píchnutí tě bude pálit
víc nežli včelí žihadlo.

KALIBAN Chci dojít
oběd. To tys mi ukrad tenhle ostrov.
345 Byl můj a mojí matky. Když jsi přišel,
dělals mi pomýšlení, hladils mě,
dávals mi vodu a v ní bobule,
učils mě, co je velké světlo ve dne
a malé v noci, a já tě měl rád –
350 rád jsem tě vodil všude po ostrově,
říkal ti, kde je sladká voda, kde
slaná, kde půda rodí a kde ne.
Že já to dělal! Čáry na tebe
a brouky, ropuchy a netopýry!
355 Byl jsem svým pánem, a teď jsem tvůj otrok –
držíš mě tady ve skále jak vepře
a nepustíš mě ven!

PROSPERO Lžeš, ničemo!
Bič s tebou pohne, žádná laskavost!
360 Já s tebou zacházel jak se svým bližním,
vzal jsem tě k sobě, sprostáku, a ty?
Tys málem znásilnil mou dceru!

KALIBAN Škoda,
žeš mi to překazil, ohó! Moh jsem
zalidnit ostrov Kalibany!

MIRANDA Stvůro!
365 Ty zlá a dobrem nedotčená stvůro!
Já jsem tě litovala, učila
tě mluvit, den co den tě cepovala,
abys už nemručel jak tupé zvíře,
co nevyzná se ani samo v sobě.
370 To já ti dala řeč a s ní i smysl
tvým pohnutkám. A ty jsi chápavý,
jenomže taky od přírody zlý,
což s dobrou povahou se nesnáší.
Proto jsi skončil tady ve skále,
ač zasloužil bys mnohem horší trest.
375 KALIBAN Naučilas mě řeč, a co má být?
Že umím klít? Mor na tu vaši řeč!

Mor na vás, že jste mě s ní mořili!
 PROSPERO Zmiz, zrůdo! Nanos dříví! Ať to lítá!
 380 Máš další práci! Nechce se ti, lumpe?
 Dělej, co povídám, a pořádně!
 Nebo ti sešlu křeč a zkroutím kosti!
 Budeš rvát bolestí, až divá zvěř
 se z toho roztřeše.

KALIBAN Ne, prosím, ne!
 385 Musím ho poslechnout. Má větší moc
 než bůh mé matky, velký Setebos,
 a jistě by ho přemoh.

PROSPERO Pohyb, lotře!
Odejde Kaliban.
Vystoupí Ferdinand a neviditelný Ariel hraje a zpívá.

ARIEL Na žlutém písku u moře, hej,
 ruku nám dej,
 390 úklona nejdřív, pak polibek
 a vlnám spadne hřebínek.
 Nožka sem a nožka tam,
 já vám refrén zazpívám.
 Bau vau, bau vau,
 395 to pes skučí, slyš,
 bau vau, bau vau,
 ještě uslyšíš
 místo pláče
 kokrhání kokrháče.
 400 Kykyryký, kykyryký.

FERDINAND Ta hudba! Odkud zní? Ze země či
 z povětří? Přestala. A komu hrála?
 Kde je ten bůh? Když na břehu jsem seděl
 a oplakával krále, svého otce,
 405 ta hudba kradmo vlny hladila,
 líbezným nápěvem je zkolébala
 a ztišila můj žal. A já šel za ní –
 takovou měla přitažlivou sílu.
 Teď ozývá se znovu.

410 ARIEL (*Zpívá*) Otec ti uleh do hlubin,
 z kostí má korály rudé
 a z očí perly a já vím,
 že vše, co měl, mít zas bude.
 Jen mořskou změnu podstoupil
 415 a krásnější je, nežli byl.
 Mořské víly místo pláče
 zvoní mu teď umíráček.
 Bim bam bim, bim bam bim.

FERDINAND Kdo zpívá o mém utonulém otci?
 Ne, žádný smrtelník. Ta hudba zní
 420 nadpozemsky. Je přece slyšet shůry.

PROSPERO Opony očí pozvedni a řekni,
 co vidíš tamhle.

MIRANDA Co to má být? Duch?
 Jak se to rozhlíží! Že je to krásné,
 můj pane, vidíte? Ale je to duch.
 425

PROSPERO Ne, broučku, jí to, spí to, má to smyslu
 jak my. Ten mládenec je z toho vraku.
 Jedinou jeho vadou na krásu
 je jeho žal – ten vždycky krásu ničí.
 Ztratil své přátele a teď je hledá.
 430 Pohledný, že?

MIRANDA Já myslím, že je božský.
 Nikdy jsem neviděla něco tak –
 tak vznešeného.

PROSPERO (*Stranou*)
 Jde to, jak jsem chtěl.
 (*Arielovi*)
 Za tohle ti dám svobodu, můj duchu.
 Už za dva dny.

435 FERDINAND Ty jsi ta bohyně,
 co patří jí ta hudba! Řekni mi,
 prosím, zda žiješ tady na ostrově.
 Poradíš mi, jak se mám tady chovat?
 A naposled odpověz, zázraku,
 440 na otázku, co zajímá mě nejvíc:
 jsi, nebo nejsi dívka?

MIRANDA Žádný zázrak,
 dívka jsem ale určitě.

FERDINAND Má řeč!
 Jsem vládce těch, kdo vládnou touhle řečí,
 být tam, kde mluví se tou řečí.

PROSPERO Vládce?
 Co kdyby slyšel tě král Neapole?
 445

FERDINAND Jak já by stál tu v úžasu, že o něm
 mluvíš. Já jsem teď král, a když to říkám,
 mám oči plné slz. Na vlastní oči,
 co ještě neoschly, jsem viděl, jak král
 utonul.

MIRANDA
 Hrůza!

450 FERDINAND Jeho páni s ním.
 Vévoda milánský byl mezi nimi,
 i jeho skvělý syn.

PROSPERO Ten vévoda
 a jeho skvělá dcera by ti něco

řekli, být k tomu vhodná doba. – Láska
 455 na první pohled. Skvělé, Arieli!
 Za tohle budeš volný! – Na slovíčko,
 pane. Mám dojem, že se mýlíte.
 MIRANDA Proč mluvíte tak přísně, otče? Tohle
 je třetí muž, co jsem kdy viděla,
 460 a první, po němž toužím. Slitujte se
 a přejte mi ho, prosím!

FERDINAND Jsi-li panna
 a nezadaná, budeš královnou
 Neapole.

PROSPERO
 Jen ne tak zhurta, pane. –
 (*Stranou*)
 Vidí se v sobě. Šlo to však moc snadno
 465 a musím jim to trochu ztížit, aby
 ta výhra nebyla tak lehká. – (*Ferdinandovi*) Teď mě
 poslouchej: přivlastnil sis jméno, které
 ti nepatří a jako špeh ses vetřel
 na ostrov, abys ho vzal jeho vládci –
 a tím jsem já.

470 FERDINAND Ne, jako že jsem muž.
 MIRANDA V takovém chrámu nemůže být zlo.
 Vždyť kdyby mělo takhle krásný dům,
 dobro by se tam vloudilo hned taky.

PROSPERO Nepřimlouvej se za něj, je to zrádce.
 475 Svážu ti krk a nohy dohromady,
 jen slanou vodu budeš pít, jíst budeš
 škeble a seschlé kořínky a misky
 ze spadlých žaludů. Tak pojď.

FERDINAND To ne!
 Takové zacházení nepřijmu,
 480 dokud můj nepřítel mě nepřinutí.
Tasí, ale je ochromen magickou mocí.

MIRANDA Neukvapte se, otče. Je to šlechtic
 a nebojí se vás.

PROSPERO No tohle! Ty mi
 chceš říkat, co mám dělat? – Zastrč meč,
 zrádce, a nepředváděj se nám tu.
 485 Máš špatné svědomí a neudeříš.
 Jen se tě zlehka dotknu touhle hůlkou
 a meč ti sklouzne z ruky.

MIRANDA Drahý otče –
 PROSPERO Přestaň se na mě věšet.
 MIRANDA Slitujte se,
 ručím vám za něho.

PROSPERO Bud' zticha! Ještě
 slovo a budu zlý. Tak ty se chceš
 490 přimlouvat za podvodníka? Už dost!
 Tobě se zdá tak nádherný jen proto,
 že znáš jen Kalibana, huso! Mezi
 ostatními však Kaliban je on
 a oni andělé!

MIRANDA Jsem, jaká jsem.
 495 Mám skromné nároky a nemusím
 mít pěknějšího muže.

PROSPERO (*Ferdinandovi*)
 Poslechni mě.
 Stejně máš svaly jako nemluvně
 a žádnou sílu v nich.

FERDINAND To máte pravdu.
 500 Jsem celý omámený jako ve snu.
 Smrt mého otce, slabost, kterou cítím,
 zkáza mých přátel ani výhrůzky
 tohoto muže pro mne nejsou nic,
 když z vězení bych aspoň jednou denně
 505 směl vidět tuhle dívku. Ostatní
 ať volně užijí si světa. Pro mne
 taková cela bude celý svět.

PROSPERO (*Stranou*) To bychom měli.
 (*Ferdinandovi*) Jdeme.
 (*Arielovi*) Skvělá práce,
 Arieli, pojď, řeknu ti, co dál.

MIRANDA Neberte si to ve zlém. Otec není
 510 takový. Sama nevím, co ho to
 dnes popadlo.

PROSPERO Udělej, co jsem řekl,
 a budeš volný jako vítr v horách.

ARIEL Udělám všechno do puntíku, pane.

PROSPERO (*Ferdinandovi*)
 Pojď za mnou.
 (*Mirandě*) A ty se ho nezastávej.
 515 *Odejdou.*

II. 1.

*Vystoupí Alonso, Sebastian, Antonio, Gonzalo,
 Adrian a Francisco.*

GONZALO Prosím vás, pane, buďte dobré mysli.
 Vždyť máte důvod k radosti – my též:
 přežili jsme, tak čert vem naše ztráty!
 To, co nás potkalo, je běžné: ženy

- 5 námořníků a loďaři či kupci
to znají až moc dobře. Jenom pár
vyvolených však může říct, co my –
spasil nás zázrak. Štěstí v neštěstí
jsme měli, Výsosti.
- ALONSO Bud' radši zticha.
- 10 SEBASTIAN (*Stranou Antonioví*) Přijímá útěchu jak vy-
stydlou kaši.
ANTONIO (*Stranou Sebastianovi*) Náš utěšitel mu ji ale
nacpe do chřtánu.
SEBASTIAN (*Stranou Antonioví*) Už natahuje důvtip jako
15 hodiny, vidíš? Co nevidět udeří.
GONZALO Výsosti –
SEBASTIAN (*Stranou Antonioví*) Jedna, počítej se mnou.
GONZALO – kdyby si každý všechno bral jak vy, kam
by přišel?
- 20 SEBASTIAN Kdyby všechno bral, možná by přebral.
GONZALO Správně. Myslím, že máš víc pravdu, než
si myslíš.
SEBASTIAN Opravdu nemyslím, že mám víc, než si
myslím.
- 25 GONZALO Takže, Výsosti –
ANTONIO Kdepak, on tu hubu nezavře!
ALONSO Nech už toho, prosím tě.
GONZALO Dobře, nechám toho, ale –
SEBASTIAN Ale kušnit bude dál.
- 30 ANTONIO Kdo zakokrhá první: on, nebo Adrian? Pojď
se vsadit.
SEBASTIAN Ten starý kohout.
ANTONIO Kohoutek, říkám já.
SEBASTIAN Platí. O co?
- 35 ANTONIO Kdo vyhraje, může se zasmát.
SEBASTIAN Platí!
ADRIAN I když se tento ostrov zdá neobydlený –
ANTONIO Cha, cha!
SEBASTIAN Máš, cos chtěl.
- 40 ADRIAN Neobyvatelný a těžko přístupný –
SEBASTIAN Přesto –
ADRIAN Přesto –
ANTONIO Jak jinak.
ADRIAN Krajina je tu věru líbezná, milá a vstřícná.
- 45 ANTONIO Hlavně, že je ta Věru milá.
SEBASTIAN A vstřícná, jak neopomněl podotknout.
ADRIAN Povětří půvabné a vonné.
SEBASTIAN Voňavé větry! To já zbožňuju.
ANTONIO Já zase bažím po smradech z bažin.
- 50 GONZALO A všechno tady zve nás k životu.
- ANTONIO Až na to, že tu není co do huby.
SEBASTIAN Kromě rány pěstí.
GONZALO Tráva tu roste šťavnatá a bujná! A jak je
zelená!
ANTONIO Trávu tu máme. Ovšem spíš do hněda. 55
SEBASTIAN Tu a tam se i zazelená.
ANTONIO Komu se nelení, tomu se zelení.
SEBASTIAN Káže nám tu bludy.
GONZALO Skutečný div to je, přímo k nevíře –
SEBASTIAN Jak už tak divy bývají. 60
GONZALO Že naše oděvy, ač promáčené mořskou vo-
dou, vypadají jak nažehlené, září jako nové a špetka
solí na nich není.
ANTONIO Kdyby jen jedna z jeho kapes mohla mluvit,
řekla by nám, jak si do ní lže. 65
SEBASTIAN Pokud jde o lhaní, strčí do kapsy každého.
GONZALO Naše oděvy jsou stejně krásné, jak jsme je
oblékli v Africe, když jsme šli na svatbu. Klaribela,
krásná dcera našeho krále, si brala krále Tunisu.
SEBASTIAN Krásná svatba. I návrat z ní se krásně vy- 70
dařil.
ADRIAN Krásná královna. Takovou v Tunisu ještě ne-
měli.
GONZALO Od časů vdovy Didony.
ANTONIO Vdovy? Kdes vzal tu vdovu, sakra? Vdova 75
Didona, to se povedlo!
SEBASTIAN Co třeba „vdovec Aeneas“? To by se ti taky
nelíbilo?
ADRIAN „Vdova Didona“, říkáš? Nad tím se musím
hluboce zamyslet. Ale byla z Kartága, ne z Tunisu. 80
GONZALO Dnešní Tunis byl tenkrát Kartágo, pane.
ADRIAN Kartágo?
GONZALO Jak říkám, Kartágo.
ANTONIO Řekne „Kartágo“ a z Tunisu je Kartágo. 85
Učiněný zázrak.
SEBASTIAN Jedním slovem stvoří nejen hradby, ale ce-
lé město – jako Amfión.
ANTONIO Jaký učiněný zázrak nám ještě učiní?
SEBASTIAN Přinese tenhle ostrov v kapse domů místo
jablíčka a dá ho synáčkovi. 90
ANTONIO Jádýrka rozsype do moře a vyrostou z nich
další ostrůvčata.
GONZALO Tunis býval Kartágo.
ANTONIO Právě slovo v pravý čas.
GONZALO Právě jsme říkali, pane, že naše šaty září 95
novotou, jako když jsme si je oblékli na svatbu vaší
dcery, nyní královny.